

Välskriven pre-ventionsbibel

Guide to clinical preventive services. Report of the US Preventive Services Task Force. 2 ed. 953 sidor. Baltimore: Williams & Wilkins, 1996. Pris ca 370 kronor. ISBN 0-683-08508-5.

Recensent: professor Erik Allander, socialmedicinska enheten, Huddinge sjukhus.

Förebyggande åtgärder har ifrågasatts i dagens nedskärningar, där kronorna jagas intensivt. Osäkra resultat, tveksamt behov av mera diffust långsiktig karaktär samt att visst förebyggande arbete är onödigt har varit några av argumenten mot vissa former av prevention. Diskussionerna har bl a gällt bröstcancer och delar av barnhälsovården.

Vänder sig till primärvårdsfolk

Därför hälsas denna sammanställning från USA av nu läget på preventionsfronten med glädje. Det är en omfattande revidering av 1989 års första upplaga. Boken är i första hand avsedd för primärvårdsfolk – främst läkare och sjuksköterskor – men är enligt författarna relevant även för »family practice, internal medicine, obstetrics, gynecology, and pediatrics».

Väsentligt utökad upplaga

Det är ett jättearbete man har presterat. Elva nya kapitel har lagts till av den för boken ansvariga gruppen – US Preventive Services Task Force. Denna kärngrupp består av tio välrenommerade personer från skilda områden förstärkta för speciella uppgifter med inte mindre än 157 forskare/kliniker. Mer än 700 experter har sett över rekommendationerna.

Detta skulle kunna leda till ojämnheter, splittring och brist på balans. Men resultatet är det motsatta. Med sin logiskt koncentrerade genomgång av screening för nio huvudområden med 53 underavdelningar greppar den över hela folkhälsoområdet. Kardiovaskulära sjukdomar, neoplasm och infektion finns bland huvudområdena. De sjukdomsspecifika avsnitten är koncentrerade, välskrivna, lättlästa, och bedömningar och slutsatser är väldokumenterade; ett omdöme som också gäller de övriga avsnitten.

En särskild del på elva avsnitt tar upp hur rådgivning bör gå till för att vara optimalt effektivt förebyggande. T ex ges välunderbyggda råd för att få rökare att sluta röka och för att få ryggsjuka att bli bättre. Ett särskilt avsnitt tar upp vaccination och kemoprofylax.

För att underlätta för läsaren har man slutligen sammanfattande graderat i fem steg styrkan av den vetenskapliga dokumentationen och kvaliteten på undersökningarna som ligger bakom. Kontrollerade studier ger högst poäng.

Varje avsnitt är rikligt försedd med referenser – totalt 6 000 (!) – till den aktuella vetenskapliga litteraturen. I ett koncentrerat metodavsnitt presenteras grunderna för de epidemiologiska resonemangen, som är en grundbult i sådana här sammanhang, liksom preventionsrekommendationer för olika åldersklasser.

Lättläst och prisvärd

Denna blåa tegelsten på sina 953 sidor är generellt lättläst och påfallande enkel att hitta rätt i genom den mångfald ingångar den erbjuder för läsarens vetgirighet.

Boken präglas av en saklig entusiasm som inte förfaller till den vanliga förebyggandepanegyriken. Det allra mesta är överförbart till svenska förhållanden.

Det trots bokens omfattning blygsamma priset, ca 370 kronor, gör att den kan infogas även i en smal budget. Boken rekommenderas varmt till alla som är verksamma med förebyggande arbete, såväl kliniker som administratörer. •

Uttömmande information om bröstsjukdomar

Jay R Harris, Marc E Lippman, Monica Morrow, Samuel Hellman, eds. **Diseases of the breast.** 1 047 sidor. New York: Lippincott-Raven, 1996. Pris \$ 184. ISBN 0-397-51470-0.

Recensent: docent Mats Heideman, överläkare, kirurgiska kliniken, Kärnsjukhuset, Skövde.

Den aktuella, över tusen si-

dor tjocka versionen, har i många stycken omarbetats. De flesta av de 105 författarna kommer från USA, och sju från Europa. Boken innehåller kliniskt relevant information kombinerad med de bakgrundsfaktorer som krävs för att förstå verkningsmekanismerna vid såväl benigna som maligna bröstsjukdomar. Specialister inom olika fält har tillsammans skrivit en initierad volym.

Given plats i referensbiblioteket

Boken är välskriven med en översiktlig sammanfattning i slutet av flera av avsnitten. Den ger ingående och aktuell information till glädje för såväl den som mer sporadiskt träffar denna typ av patienter liksom för specialisten. Texten är väl skriven och illustrerad och har aktuella referenser inom ämnesområdet. Den förtjänar väl sin plats i referensbiblioteket hos den som arbetar med patienter med bröstsjukdomar.

Boken är grundligt genomarbetad och täcker de flesta områden, som genetik, embryologi och anatomi, liksom gradering av olika brösttumörer och prognostiska faktorer. Kliniska och röntgenologiska undersökningar har fått egna avsnitt, liksom olika biopsitekniker av misstänkta lesioner. Mycket kunniga författare har beskrivit klinik och behandling vid benigna bröstförändringar. Så har även skett med etiologi och prevention av bröstcancer liksom screening och handhavande av högriskpatienter. Skillnaden mellan olika typer av brösttumörer har angivits utförligt liksom resultatet av sjukdomen med och utan terapi.

Strategier för cancerbehandling

Speciella situationer i samband med bröstcancerterapi har fått egna avsnitt. Lymfödemets uppkomst, orsak och terapi har behandlats utförligt. Bröstcancer vid graviditet är inte en vanlig kombination, men förenad med hög mortalitet. Omfattande information för val av behandling i denna situation har givits. Axillära metastaser utan kliniskt upptäckt primärhärd är också ett av de tillstånd där olika behandlingsstrategier på ett upplysningsde sätt har vägts mot varandra.

Uppföljningsrutiner liksom olika val av terapi vid återfall efter primär behandling av bröstcancer har ingående angivits, och de olika alternativen har vägts mot varandra. Ett helt kapitel har ägnats åt rehabilitering och stöd vid bröstcancer. Här finns även en sektion om sköterskans roll i behandlingen av bröstcancer, där ett välskrivet kapitel om rehabilitering och stöd vid tumörsjukdomen finns.

Strategier för studier av brösttumörer liksom hur resultat av kliniska behandlingsserier skall värderas har ägnats egna avsnitt. Det finns dock områden i boken med begränsat intresse för svenska förhållanden. Hit hör ett kapitel om legala aspekter vid bröstcancerbehandling som berör förhållanden i USA. •

Intensivvård av hjärtsjuk ur brett perspektiv

Vladimir Kvetan, David R Dantzker, eds. **The critically ill cardiac patient. Multisystem dysfunction and management.** 417 sidor. Philadelphia: Lippincott-Raven, 1996. Pris \$ 143.75. ISBN 0-397-51465-4.

Recensent: överläkare Mikael Dellborg, hjärtsektionen, medicinkliniken, Östra sjukhuset, Göteborg.

Denna bok beskriver ur ett mycket brett perspektiv i sammanlagt 22 kapitel modern intensivvård av en i grunden kardiologiskt sjuk patient. Utgångspunkten är således en patient med bakomliggande eller nyligen förvärvad kardiovaskulär sjukdom och där intensivvård av flera olika skäl kan bli aktuell. Boken innefattar synpunkter på patofysiologi, preoperativ värdering samt mera organspecifika synpunkter på ventilation, neurologiska koexisterande sjukdomar eller komplikationer, njursjukdomar, sepsis, trauma, radiologi och monitorering.

Irrelevanta inslag

Boken upplevs som bitvis ganska ojämn. Vad gäller ett delavsnitt om monitorering av kardiopulmonell funktion inom intensivvården ägnas detta nästan enbart åt transesofa-